

Mika Niikko ps ym.

Lakialoite laiksi rikoslain 2 c luvun 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Nykyinen rikoslaki sisältää useita lievennyksiä, jotka lyhentävät rikoksentekijän vankilassa vietämää aikaa. Lievennysten yhteisvaikutuksesta tuomittu voi suorittaa vankeusrangaistuksestaan vankilassa alle kolmasosan.

Tämä lakialoite ehdottaa, että näitä lievennyksiä supistettaisiin. Törkeistä henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista seuraava määräaikainen vankeusrangaistus suoritettaisiin jatkossa kokonaan vankilassa. Puoli vuotta ennen vapautusta olisi kuitenkin edelleen mahdollista päästä valvottuun koevapauteen. Muiden kuin törkeiden henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten kohdalla lievemmän "ensikertalaisen" kohtelun saisi jatkossa, jos rikosta on edeltänyt vähintään kuuden vuoden vankilaton jakso. Tällä hetkellä määräaika on kolme vuotta.

PERUSTELUT

Rikoslain 2 c luvun 5—14 §:ssä säädetään siitä, kuinka nopeasti ehdottomaan määräaikaiseen vankeusrangaistukseen tuomittu vanki vapautetaan ehdonalaiseen vapauteen. Keskeisimmät pykälät ovat 5 ja 8 §. Niiden mukaisesti:

- 1) pääsääntöisesti vanki päästetään ehdonalaiseen vapauteen, kun hän on kärsinyt rangaistusajastaan kaksi kolmasosaa (2/3) tai alle 21-vuotiaana tehdyn rikoksen rangaistuksesta puolet (1/2). (5 §:n 2 momentti, 1. lause)
- 2) pääsäännöstä poiketaan, kun vanki ei ole suorittanut vankeusrangaistusta vankilassa rikosta edeltäneiden kolmen vuoden aikana. Tässä tapauksessa hänet päästetään ehdonalaiseen vapauteen, kun hän on kärsinyt rangaistuksesta puolet (1/2) tai alle 21-vuotiaana tehdyn rikoksen rangaistuksesta yhden kolmasosan (1/3). (5 §:n 2 momentti, 2. lause)
- 3) vankilassa todellisesti vietettyä aikaa voi lisäksi lyhentää valvottu koevapaus. Koevapauksen voi päästä kuusi kuukautta ennen ehdonalaista vapauttamista. Tällöin vankia valvotaan vankilan ulkopuolella teknisin välinein tai muulla tavalla. (8 §)

Näin esimerkiksi taposta yhdeksän vuoden vankeusrangaistuksen saanut voi tosiasiallisesti olla vankilassa neljä vuotta. Alle 21-vuotiaana tehdystä törkeästä raiskauksesta neljäksi vuodeksi ehdottomaan vankeuteen tuomittu voi istua vain kymmenen kuukautta. Kuten mainittu, nämä lievimmat tilanteet edellyttävät, että rikoksentekijä ei ole ollut vankilassa rikosta edeltäneiden kolmen vuoden aikana.

Lakialoite LA 16/2016 vp

Rikoslaki on näin ollen merkittävästi lievempi vangille, jolla joko ei ole lainkaan aikaisempia vankeusrangaistuksia tai jonka viimeisimmästä aikaisemmasta vankeusrangaistuksesta on sen verran paljon aikaa, että hän välillä ehti olla kolme vuotta poissa vankilasta (5 §:n 2 momentti, 2. lause).

Huojennus koskee monia tilanteita. Yksi tällainen on niin sanottu aito ensikertalaisuus, jolloin henkilöllä ei ole lainkaan aikaisempia vankeustuomioita. Toisaalta tuomittu voi olla tosiasiallisesti rikoksen uusija. Historiassa voi olla useitakin törkeitä rikoksia. Elämäntapa on voinut olla rikollinen, vaikka ehdotonta vankeutta ei ole ollut kolmeen vuoteen. Huomioitava on myös vastikään Suomeen ulkomailta muuttaneiden tilanne. Osa ulkomailta tulleista rikoksentehtäjäistä on voinut elää rikollisesti myös aikaisemmassa olinpaikassaan, mutta Suomessa he saavat ensikertalaisen kohtelun. Turvapaikanhakijamäärien kasvun myötä tämä huomio on entistä merkittävämpi. Tilanne loukkaa kansalaisten oikeustajua ja vaarantaa turvallisuutta. Hyvinkin rikollisella taustalla voi saada lievimmän mahdollisen kohtelun.

Se, että lainsäätäjä on päätenyt rikoslain 2 c luvun 5 §:n mukaisin, edellä kerrotuin tavoin suosimaan erittäin keinotekoista epäaitoa "ensikertalaisuutta", ei ole selitettävissä millään järkevillä kriminaalipoliittisilla perusteilla, vaan todellisena perusteena on kriminaalipolitiikkaamme jo kauan hallinnut fiskaalinen tavoite eli valtiovarojen säästäminen vähentämällä kalliita ns. vankipäiviä mihin hintaan tahansa ja yleisen turvallisuuden intressi sivuuttaen.

Vertailun vuoksi on syytä havaita, että Suomen yltiöliberaalin kriminaalipolitiikan esikuvamaana jo 1960-luvulta alkaen toiminut Ruotsi on vastaavassa lainsäädännössään oikeudenmukaisemmalla, yleistä turvallisuutta ja yleistä oikeustajua paremmin vastaavalla kannalla. Ruotsin rikoslaki (brottsbalken) ei nimittäin lainkaan tunne edes aidolle ensikertalaisille niin nopeasti kuin 1/2-ajalla saati jo 1/3-ajalla tapahtuvaa ehdonalaista vapauttamista, vaan (brottsbalken 26 luvun 6 §) sääntönä on, että määräaikaisesta vankeusrangaistuksesta on suoritettava 2/3 ennen ehdonalaiseen vapauteen pääsyä. Tämän 2/3-ajan alittavia määräosia ei Ruotsin laissa ole, ei siis liioin mitään joistakin "vankilattomista" välivuosista rikoksen uusijoille laskettavaa yleistä "alennusta".

Huomiota vaatii myös se tosiasia, että pääsääntönä oleva ennenaikainen vapautus ehdonalaiseen (5 §:n 2 momentti, 1. lause) koskee myös törkeistä henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista annettuja tuomioita. Ei niin ikään ole yleisen oikeustajun mukaista, että törkeästä rikoksesta tuomittu vanki vapautuu vankilasta lähes automaattisesti, kun on suorittanut vankeusajan niinkin vähän kuin puolet (nuori rikoksentehtäjä) tai kaksi kolmasosaa (pääsääntö).

Edellä esitetystä johtuen on vankilasta vapauttamisen ehtoja tiukennettava.

Törkeiden henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikoksien kohdalla on kokonaan poistettava sekä pääsääntöinen ennenaikainen vapauttaminen että lievennys ensikertalaisuuden perusteella. Näiden tiukennusten vaikutuksesta mainitun törkeän rikoksen tekijä suorittaisi rangaistuksen vankilassa kokonaan, ellei pääse valvottuun koevapauteen aikaisintaan puoli vuotta ennen vapauttamista.

Lakialoite LA 16/2016 vp

Törkeät henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset luetellaan rikoslain 2 c luvussa (11 §:n 1 mom. 1 kohta): murha, tappo, surma, törkeä pahoinpitely, törkeä raiskaus, törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, törkeä ryöstö, törkeä tuhotyö, joukkotuhonta, rikos ihmisyyttä vastaan, törkeä rikos ihmisyyttä vastaan, sotarikos, törkeä sotarikos, kidutus, törkeä ihmiskauppa, panttivangin ottaminen, törkeä terveyden vaarantaminen, ydinräjähderikos, kaappaus, terroristisessa tarkoituksessa tehty rikos sekä sellaisen rikoksen yritys ja osallisuus sellaiseen rikokseen.

Tämän ohella jäisi edelleen voimaan erittäin vaarallisina pidettäviä rikollisia koskeva 2 c luvun 11 §. Siinä säädetään, että tuomioistuimien voi törkeiden henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten kohdalla päättää, että vangittu vapautuu vankilasta vasta koko rangaistusaikansa lopussa.

Muiden kuin edellä mainittujen törkeiden rikosten kohdalla on ensikertalaisuuden ehtoja kiristettävä. Tällä hetkellä ensikertalaisen kohtelun saa, jos ei ole kolmeen vuoteen suorittanut vankeusrangaistusta vankilassa. Tämä määräaika tulisi muuttaa kuuteen vuoteen, paitsi nuorten rikosten tekijöiden (alle 21-vuotiaiden) kohdalla neljään vuoteen. Pidempi määräaika heijastaa paremmin sitä, että henkilö ei todellisuudessa ole tottunut rikolliseen elämäntapaan ja voidaan vapauttaa ehdonalaan vankeuteen ennen tuomion loppuun kulumista.

Edellä olevan perusteella ehdotamme

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

rikoslain 2 c luvun 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 2 c luvun 5 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1099/2010, seuraavasti:

2 c luku

Vankeudesta

5 §

Ehdonalaisen vapauden määritelmä ja määräytyminen

Määräaikaista vankeusrangaistusta suorittava päästetään ehdonalaan vapauteen, jollei 9 §:stä muuta johdu, kun hän on suorittanut rangaistuksestaan kaksi kolmasosaa tai kahtakymmentäyhtä vuotta nuorempana tehdyn rikoksen perusteella tuomitusta rangaistuksesta puolet. Vanki, joka rikosta edeltäneiden kuuden vuoden aikana ei ole suorittanut vankeusrangaistusta

Lakialoite LA 16/2016 vp

vankilassa, päästetään ehdonlaiseen vapauteen, kun rangaistuksesta on suoritettu puolet. Kahtakymmentäyhtä vuotta nuorempana tehdystä rikoksesta tuomittu vanki, joka rikosta edeltäneiden neljän vuoden aikana ei ole suorittanut vankeusrangaistusta vankilassa, päästetään ehdonlaiseen vapauteen, kun rangaistuksesta on suoritettu yksi kolmasosa. Jos suoritettavana oleva rangaistus on tuomittu tämän luvun 11 §:n 1 momentin 1 kohdassa nimetyn rikoksen johdosta, ei sovelleta tämän momentin ensimmäistä, toista ja kolmatta lausetta. Toisessa ja kolmannessa lauseessa mainittujen määräosien soveltamista ei estä se, että henkilö rikosta edeltäneiden kuuden vuoden aikana tai kahtakymmentäyhtä vuotta nuorempana tehdyn rikoksen johdosta tuomittu henkilö rikosta edeltäneiden neljän vuoden aikana on suorittanut vankilassa sakon muutorangaistusta tai rangaistusta siviilipalveluslain (1446/2007) 74 §:ssä tarkoitettua siviilipalveluksesta kieltäytymisestä, 75 §:ssä tarkoitettua siviilipalvelusrikoksesta, 76 §:ssä tarkoitettua siviilipalveluksesta kieltäytymisestä ylimääräisen palveluksen tai liikekannallepanon aikana tai 77 §:ssä tarkoitettua siviilipalvelusrikoksesta ylimääräisen palveluksen tai liikekannallepanon aikana taikka asevelvollisuuslain (1438/2007) 118 §:ssä tarkoitettua asevelvollisuudesta kieltäytymisestä, 120 §:ssä tarkoitettua poissaolosta kutsunnasta liikekannallepanon aikana, 122 §:ssä tarkoitettua palveluksen välttämisestä tai 123 §:ssä tarkoitettua palveluksen välttämisestä liikekannallepanon aikana. Määräosaa laskettaessa päivän osaa ei oteta huomioon. Tämän lain 6 luvun 13 §:n mukainen vapaudenmenetysaika vähennetään edellä mainituista määräosista ja tämän luvun 12 §:n 1 momentissa tarkoitusta määräosasta.

— — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lakialoite LA 16/2016 vp

Helsingissä 4.4.2016

Mika Niikko ps
Jari Ronkainen ps
Juho Eerola ps
Ritva Elomaa ps
Tiina Elovaara ps
Teuvo Hakkarainen ps
Laura Huhtasaari ps
Olli Immonen ps
Ari Jalonen ps
Anne Louhelainen ps
Toimi Kankaanniemi ps
Maria Tolppanen ps
Kimmo Kivelä ps
Lea Mäkipää ps
Vesa-Matti Saarakkala ps
Sami Savio ps
Ville Tavio ps
Pentti Oinonen ps
Veera Ruoho ps
Anne Kalmari kesk
Tom Packalén ps
Martti Mölsä ps
Peter Östman kd
Reijo Hongisto ps
Leena Meri ps
Kari Kulmala ps
Ville Vähämäki ps
Sari Tanus kd
Rami Lehto ps
Mika Raatikainen ps
Jani Mäkelä ps